

VÀNG SAO

Chế Lan Viên

Đè lên người này, cỡi lên người nọ, ở trần gian, ta đã tin vào tài năng chói sáng của ta. Ta kiêu ngạo, vênh vang: sự động vàng của thiên vạn tải cũng không khó chịu hơn thế nữa. Nhưng thử bay lên một chút, có phải linh hồn ta vụt khô héo đi chăng?

Trong cuộc hành trình vạn dặm, lại thêm một đêm muôn sao dừng sáng ngang trời. Luôn luôn họ đến kịp trước cái Ga Sầu vĩ đại của đêm đen, sao – những người “quá khách” ở trong “bách đại” – tất cả đều có mặt, tới đây cái nghìn đời làm bằng những phút, sự thường nhật vẫn hệ trọng như hội hè: này Hỏa tinh, này Kim tinh, này Ngân hà – người xách sữa đi qua trời -, này Thất tinh – bảy kẻ lạc đường – rủ nhau đi tìm Vô Tận.

Phải bỏ mặt trăng ra: sự nhớ tiếc ban ngày thật không phải chỗ. Mặt trời làm tin ở ta (vì ta là một mặt trời), muôn sao làm tin những cái ngoài ta (câu móc về xa xôi, ở đó cái ức triệu của chúng đã treo nên huyền bí) chứ mặt trăng, con người không tự cháy ấy phỏng gây ra được một tín ngưỡng gì? Vô đạo, xin mời cô em ra khỏi nơi thần tự. Trong bóng đêm như trong thánh thất cố bảo vệ sự linh thiêng của ngọc, của vàng.

Ta lại lên lầu, thành tâm hơn một nhà giáo sĩ. Mở chiếc áo để tìm vú mẹ, ta bần khoản mở đôi cánh cửa, tìm trời. Chỉ một cử chỉ đó thôi mà ta tưởng đã lia bỏ một cái gì để đưa mình vào một cái gì khác lạ. Thật thế, cách đây ba bước ấy là phiền hà sâu bọ của cuộc đời: bữa cơm không ngon, đôi giày sắp thủng, bức thư nhạt nhẽo của cô nhân tình, tánh hạnh ngộ nghịch của mấy ông học trò khó dạy. Nhưng bây giờ ta đã có một cỡi khinh thanh. Lên xuống lầu luôn, loài người nào đâu biết rõ: sự cách ngăn vốn làm bằng ý tưởng, tinh thần. Cảm giác của ta là đứng trong một tháp đài vô ảnh, và tuy không tàng thuật, ta vẫn ung dung như một kẻ vô hình. Làm nghĩ những gì, ngoài kia, nhìn vào, loài người vẫn như đui, như điếc.

Đêm đen thăm thẳm. Sao cháy rạn người. Thiên lý kính mở vào trời, ta vừa xoay xong một tầm mắt rộng. Rút linh hồn ra làm bạn hữu, ta sẽ du dương ca mấy điệu ca. Âm thanh yếu điệu như mái chèo – nhưng ghê rợn thay – im lặng chung quanh

là cả cái vĩ đại của một hồ nước lớn. Còn chèo còn nghe tiếng sóng – nhưng thôi đi – bỗng thấy vang ra, im lặng, một trời dài: con thuyền tự bó, xếp mình, thản nhiên để cho nước hồ nuốt sống. Ta sẽ hát vừa sẽ xem chừng, càng xem lại càng sợ hãi. Phút nào ngừng có hơi lâu, thế là đành im bật ngay đi, tiếng hát như ngọn cỏ bị đè dưới viên đá nặng, cựa quậy một chút nhạt xanh ẻo lả rồi chết, trước khi ra kịp mặt trời.

Những ngày còn nhỏ, vừa nằm xuống giường, sau khi khép xong đôi cánh cửa, ngạc nhiên ta bỗng thấy, như một người khách lạ, đến áp mặt lên trên đó cả trời sao. Như người khách lạ, đêm hôm lén nhìn vào nơi ăn chốn ở của người ta, làm cho, được chở che người lớn vẫn thấy ngại ngùng và trẻ nít thì khóc thét lên giữa tối. Giờ đây cũng thế, một nỗi hãi hùng rung động lòng ta: trên cái lặng im khép lại chứa hoàn thành, cả trời sao đã đến đè lên, chứa chan ý nói. Khóa chặt người ta lại, hấn rướn chảy qua mình ta những con nước sống tuôn tràn, và hút vào, kéo tới, thâm đi, ta sắp chảy ra để tan vào trong lưu thông khoáng lạc. May thay, ẩn nấp nhưng chẳng xa xôi, sự cứu vớt muôn đời: linh hồn ta đã vừa đến kịp. Thoát khỏi người ta như một cơn gió lớn, mạnh bạo như một viên dũng tướng, oai nghiêm hấn đứng sát bên ta... Gục vào chân nó trong một niềm giao phó – ta không biết nữa – mặc cho linh hồn ta đêm nay liệu mà xử trí với bầu trời.

Sao lại sợ sệt, hấn cùng ta, há chẳng phải những nơi giao hữu? Thuở ấu thơ, ra chơi ngoài đồng rạ, biết bao đêm ta đã ngủ đi, dưới bóng hấn, tin cậy và yêu đương. Lớn lên, về cái xứ sở tinh thần là thành Bình Định, để đọc hấn, lại bao đêm ta lên trên Lầu Tư Tưởng. Bao nhiêu cử chỉ của ta đều hướng về phía hấn, những dây tơ quấn lấy những chiếc đỉnh vàng. Lúc nào mất sự thơ dại ban đầu, cũng như lúc nào để linh hồn khô cạn trong bao nhiêu công cuộc văn chương rồ dại, ta đều ngừng nhìn lên trên đó. Chờ đợi những gì? Một sự tha thứ ư? Làm như ta đã hứa hẹn với bầu trời! Một sự ban bố ư? Làm như bầu trời đã hứa hẹn cùng ta. Mặc kệ, với cái ngửa mặt rất đổi phụng thờ, ta vụt là một người con. Đặt tay lên đầu ta, bầu trời trở thành người mẹ. Hạnh phúc ròn ròn chảy bên má ta như sữa ngọt, trong khi hai nguồn tôn giáo, từ mắt ta, ứa ra hai dòng lệ tít thành. Luôn luôn mơ tưởng các vì sao, ta đã nói:

– Những vì sao mơ đến những đầu thi sĩ.

Một niềm quý trọng, đúng như mắt thấy, ta xem trên kia là một cõi trời vàng.

Những khối kim chất tinh ròng, mang những đời sống hiểm nghèo, quay lộn trong muôn vàn khinh thanh ác độc. Của những đất Cao Miên, của những trời Ấn Độ, của những đêm khuya trên nước cũ Chiêm Thành, chúng có tính chất làm khô hồn ráo máu như vôi và run rẩy thịt da ta như bệnh sốt rét. Vàng! Vàng tất cả, thu khép nên đá sắt cứng cõi hung tàn vì không chịu cảm thông. Cái đầu tròn, cặp kính tròn, quen ở quả đất tròn, chỉ những nhà thông thái mới tin rằng muôn sao tròn và bằng... đất! Tài năng tầm thường cần cỗi ngay đi một khi lạc vào xa lạ, chỉ những nhà thơ không không gian vì gãy cánh mới tin rằng trên kia có quần chúng, có... người! Làm! Muôn sao đẹp một cái đẹp... giết người. Cái đẹp bao giờ cũng phải giết... người. Không lẽ sống, không Hy Sinh, sao thông cảm với thần minh? Giết chóc đi, hy sinh đi rồi thần minh sẽ đến. Đá trần gian trong một cái đá nhào, giăng linh hồn bão táp bay lên, ta đêm nay chịu đựng cho muôn sao tàn ác.

Tuy thế, hãy bình dân một chút để có dịp chơi đùa. Trước khi về im lặng giữa lầu vàng (giữa tháp ngà của chúng) ra khỏi mình xin hãy cho muôn sao sống, thú vật, cỏ cây. Này đây nhốn nháo nhưng kiên nhẫn – chúng là muôn vạn con tằm đang độ ăn dâu – tiếng rào rào vang từng loạt ở trong hơi gió. Này đây điều hòa tuy phiền phức, trong sự sống của đêm khuya bén với lên như tóc, muôn ngàn con chí, nhíp bắn khoắn nghe chúng cắn vào Đầu. Hồn ta tùy theo cảnh ngộ mà thay đổi. Khi du mục, ta ngồi ngay lại, muôn sao là muôn vạn con cừu, ta kiêu ngạo thấy mình có đôi cánh đại bàng đến ăn ở cánh đồng đêm nào, chúng đều bị ta bay về đón trước. Khi muôn sao là muôn vạn con chim sáng, lặng yên chúng vẫn luôn luôn ca hát, hai tay vịn vào song sắt, ta đứng lên, nghe chúng, ngoài lồng. Một ngàn cây trái, nổi vui qua hồn ta như gió mát và rung rinh hoa quả trên cao... Những mũi tên vàng, sự sợ hãi vụt về, bùng đầu lại, ta bỗng nghe dây cung đứt. Đó là hoa và ngược mắt chờ xem chúng rụng... Đó là lệ và cúi đầu để khỏi thấy chúng rơi... Hoặc vang trời! Lạy Chúa, con đến quá bất thường, đó là bằng ánh sáng những tiến hosanna mà con muốn nghe trong một chiều phủ phục.

Cảm hứng! Cảm hứng! Quay nữa! Quay đi! Nổi dậy sau mi như một chút bụi mù, hồn ta há chẳng nhờ thế mà cuốn theo ngọc vàng châu báu. Quay nữa! Quay đi! Cho ta ra khỏi lòng ta, cho ta ra khỏi sức người, đừng ngừng lại nơi đâu ta sợ thấy trời xanh khoảng biếc.

Và xe quay trong một tiếng ngựa lồng, hồn ta đứng dậy vươn lên, trong những tầm

vóc chưa có bao giờ của quả đất.

ooOoo

Nhưng hồn ta dừng lại. Đứng yên một chỗ sông Ngân vẫn bay không dứt với bầu trời. Nằm yên một nơi, Thất tinh, máy sáng tạo ra thời gian, vẫn quay bầy cái trục vàng rạng rỡ. Kim tinh ôm màu ngọc lạnh. Hỏa tinh đốt cơn lửa dữ. Trời sao thản nhiên một sự sống riêng. Con ruồi làm nhặng quanh xe, sự hành hung của ta nào có ảnh hưởng gì lên trên ấy? Một phút thôi, sừng sững núi cao, thẳm mù vực cả, trước mắt ta hiện ra cái ý nghĩa của đêm trời.

Bay lượn, múa nhảy phông làm gì nữa. Ta đọc vội một tập sách khi chưa thấm nhuần cỏ hoa của mỗi trang riêng, uống tràn một chén thơm khi chưa vào thấu biển trời của từng ngậm một, vô biên ta đòi hỏi nó chỉ vì ta chưa hiểu Vô Biên. Một mai khi từng điểm của nó đã gạn chảy vào ta tất cả cái ý nghĩa hải hùng – hồn lú lại, lưới khô đi – ta rụng xuống giữa lưng chừng trời mà chết. Chẳng phải cảnh bài trí cho cái Có của thế gian, chẳng phải sự biện hộ cho cái Không của vũ trụ, mà để rạng rỡ danh Cha, mà để đày đọa kiếp Người, bầu trời chỉ có ý nghĩa thế thôi, hai công ở trong một việc. Chúng ta đây, say sưa với thương yêu, quay cuồng theo thú dục, cố bung bít dấu che bằng tường đất bùn của xác thịt, cửa the lụa của tâm tư – hễ là người thì phải đọc Thiên chương, giơ đầu ra cho nắng tinh thần chói rọi. Ôi! cái hay của Trang Sách Lớn – để có sự sống cho nó khi vào bất diệt, liền rút đi sự sống của hồn ta!

Muốn cho đỡ ngợp, hạp muôn sao thành một gia đình, chú ý đến cái danh hiệu một đêm, ta gọi chúng là không gian. Nhưng nếu muốn bản khoán, phân tích ra từng cá nhân, tìm cái ý nghĩa nghìn đời, ta phải nhận ra rằng đó là muôn vạn thời gian khác nhau đang dừng bên nhau mà sáng. Người sinh trong một thuở, rồi ra ta có đáng gì đâu. Jéhovah! Jéhovah! Có một đấng Chúa Trời chẳng? Trước danh vọng của Ngài, ta lẩn đi trong muôn vì sao nọ. Jéhovah! Jéhovah! Không một đấng Chúa Trời chẳng? Tan ra tro bụi, ta chỉ là một vi trùng trong tro bụi muôn sao.

Đè lên người này, cỡi lên người nọ, ở trần gian, ta đã tin vào tài năng chói sáng của ta. Ta kiêu ngạo, vênh vang: sự đong vàng của thiên vạn tải cũng không khó chịu hơn thế nữa. Nhưng thử bay lên một chút, có phải linh hồn ta vụt khô héo đi chẳng?

Thương cho ta, ta thương cho tất cả loài người, tất cả bầu trời, tiếng biển đổ ầm trong đêm tối, lớp người trào lên rồi rút xuống trên mặt địa cầu, những vì sao mọc

dậy và tắt đi cho quảng rộng, đấy chỉ là lời kinh của mẹ ta đọc giữa khuya, những
dã tràng không dấu vết, đem mình đọ với hư vô, chết đi chưa kịp thấy hư vô.
Một bóng sao sa, rơi vào cõi chết, rút đi máu sáng, mang theo hồn sống của
những vì sao còn sót lại ngang trời. Thời gian tự hỏi: Có phải mình chẳng? Hạt lệ sẽ
dừng: Hay là ta đó? Và cánh hoa thơm trước ngõ bỗng âm thầm e ngại cho đôi hạt
sương đêm. Sao rơi! Sao rơi! Rơi mãi. Sự sống không còn thấy nữa, ra đây sự chết
đã thành lệ luật mất rồi. Sự sống chỉ cho một buổi Ban Đầu, sự chết ấy là sức
mạnh đòi hỏi qua muôn thuở. Jéovah! Jéovah! Đời con chỉ có thể thôi sao? Cái
thở ra của con, cái hít vào của vũ trụ, cái thở ra của con lần nữa, cái hít vào của vũ
trụ không cùng, một chút không khí chuyển luân, một sự hô hấp ở trong Cao
Rộng. Ái tình, danh vọng làm gì? Văn chương, tư tưởng làm gì? Cuộc đời, cái dẫn
xuống của một đồng tiền, run sợ giữa sự mất còn của hai bề sắp ngã! Jéovah!
Jéovah! Cho con tin thật ở ơn Ngài. Cho con có thể tìm đến lòng trời mà khóc.
Và ta đã khóc... một ngôi lệ rụng, mang theo lệ vàng của muôn vì sao rụng trên
cao. Chung quanh gay gắt đêm dài, ta ngồi đó, thương cho mình cát bụi.
Từ lo ta bước sang buồn, từ buồn rẽ lối đến sầu, từ sầu bỗng gặp cái vui không
đợi. Mỗi cảm xúc sụp đổ một bức tường, rung chuyển một cánh cửa. Hẳn đưa ta đi
vào lòng vũ trụ sau khi thoát ta ra khỏi vũ trụ của tim người. Xếp bản ngã lại như
gươm giáo, ta xin đầu hàng tất cả. Sự thọ khổ vẫn xả thân như sự ban ơn, đang
mất bỗng thấy mình còn, ta giàu sang lên để hy sinh vô hạn. Để có thể ngọt thơm
hơn, cành hoa khi đã bỏ đài, dòng suối lúc tự lìa mình để đến đầu cảm giác? Một
hạt không khí, đời ta, ta biết, nhưng ta thở vào cả bầu không khí chung quanh. Một
con cừu, thân ta, ta hay, nhưng có lạc lõng gì đâu, ta đã lẫn vào muôn vạn thân
cừu khác. Ta thôi đánh phút giờ ngắn ngủi của con người, nhưng ta đã nhip vào
thời khắc bất tận của trời đất. Phỏng không như thế, chết giữa đêm nay, ta vẫn vui
cười.

Bất diệt nghĩa là hoàn toàn một lúc. Muôn thời gian chín cho một tối, muôn Tuổi
Tên vui một mùa xuân, thế thì đã hoàn toàn, nghĩa là bất diệt đêm nay. Người
phút giây ta dự vào Tổng Hợp. Và ai cấm ta mang đi – như kẻ ăn mày chết giữa
kinh đô một ngày đại hội – tất cả những gì lộng lẫy, qua muôn đời, thấy bởi muôn
người. Thêm cái tuyệt đối chỉ nhóm lên một đỉnh, đã qua, không lại nấn ná chờ chỉ
tỏ ra sự thiếu thông minh. Ta cóc cần bất diệt. Cát bụi cũng riêng giá trị, ta lấy lại
hình thể của ta, một điểm không gian. Và hạt vàng hiện giữa đêm vàng, ta cũng sẽ
chói sáng lên một miền châu ngọc.

Ta nhìn ra. Muôn sao thôi độc dữ. Không tách riêng ra tư tưởng để nói triết học giữa trời, chúng đã lẫn vào thi ca, trong chần gối dâng lên từ cảnh vật, ăn một chút gì tươi mát giữa cỏ cây, chúng ca lên những tiếng ca xanh. Hồn ta mệt mỏi quá rồi, khẽ rụng xuống đôi tay vụn tan ra thành suối ngọt. Ta tưởng đầu ta lênh bênh trong ấy, sáng ngửng lên, ướm đi một mái tóc vàng.
Ta đã dậy rồi, mệt nhọc như ngủ trong một đồng hoa thơm mà dậy

Chế Lan Viên

Nguồn: [Vàng Sao – Truyền ngán của Chế Lan Viên \(1920-1989\) – Hội Nhà Văn Hải Phòng – Văn Hải Phòng – Văn Thơ Hải Phòng – Văn Học Hải Phòng \(vanhaiphong.com\)](#)

www.vietnamvanhien.org

VIỆT NAM VĂN HIẾN

www.vietnamvanhien.info

TỦ SÁCH VĂN HIẾN ONLINE VỚI HƠN 8700 TÁC PHẨM